

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
«30» червня 2020 року (Протокол №12)

Голова Вченої ради

_____ **Л.В. Губерський**

Введено в дію наказом ректора
№ _____ від «__» _____ 2020 року

КОНЦЕПЦІЯ

впровадження дистанційного навчання в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Україна, як учасник Європейського простору вищої освіти, прагне до розбудови привабливої та конкурентоспроможної національної освітньої системи. «Навчання впродовж життя стає все важливішим для наших суспільств та економік, а також для благополуччя наших громадян» – зазначається у Паризькому комюніке (2018 рік). Вища освіта забезпечує студентів можливостями для особистого розвитку впродовж життя, стимулює їх бути активним громадянами у демократичному суспільстві, завдяки чому покращуються перспективи їх працевлаштування.

Світові тренди щодо неперервної освіти актуалізують використання гнучких моделей освітнього процесу, в якому активно застосовуються різні освітні засоби, методи й технології, зокрема й дистанційні.

В Україні забезпечено правове регулювання питань функціонування системи освіти, всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання. У Законі України “Про освіту” передбачено, що особа має право здобути освіту в різних формах або поєднуючи їх, та визначено такі основні форми здобуття освіти: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві)); дуальна.

Дистанційне навчання в Україні є частиною системи освіти України з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системотехнічним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням, що реалізує дистанційне навчання на всіх рівнях освіти.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні визначено, що основними характерними рисами дистанційної освіти є:

Гнучкість: учні, студенти, слухачі, які одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці.

Модульність: в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожен окремих курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним чи груповим потребам.

Паралельність: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності.

Велика аудиторія: одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів і слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами.

Економічність: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців.

Технологічність: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір.

Соціальна рівність: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу.

Інтернаціональність: можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, які проживають за кордоном.

Нова роль викладача: дистанційна освіта розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій.

Позитивний вплив на студента (учня, слухача): підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, яка одержує дистанційну освіту завдяки самоорганізації, прагненню до знань, використанню сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вмінню самостійно приймати відповідальні рішення.

Якість: якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів залучається найкращий професорсько-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам.

Впровадження дистанційного навчання в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Університет) є одним із пріоритетних напрямів Програми інформатизації та Стратегічного плану розвитку Університету на період 2018-2025 рр.

ПРОБЛЕМА, ЯКА ПОТРЕБУЄ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Потребу в розробленні та прийнятті Концепції впровадження дистанційного навчання в освітній процес Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Концепція) зумовлено суттєвими змінами у сфері освіти, спричиненими світовим процесом переходу від індустріального до інформаційного суспільства.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі.

Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Одним із заходів, спрямованих на забезпечення інформатизації освіти, задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників освітнього процесу Університету, є створення системи дистанційного навчання.

Концепція є системою положень, що визначають мету, завдання, напрями та принципи організації роботи щодо впровадження та реалізації системи дистанційного навчання в Університеті.

II. МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за освітніми програмами відповідних освітніх рівнів, за програмами підготовки громадян до вступу у заклади вищої освіти, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

Основними завданнями впровадження дистанційного навчання в Університеті є:

- підвищення конкурентоспроможності Університету в українському, європейському та світовому освітньому просторі;
- підвищення якості та ефективності навчання шляхом застосування сучасних освітніх, психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій;
- розширення можливостей доступу здобувачів вищої освіти/слухачів до якісного навчання за відповідними програмами;
- забезпечення індивідуалізації освітнього процесу відповідно до потреб, особливостей і можливостей тих, хто навчається;
- підготовка та перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів, післядипломна освіта;
- підготовка до вступу до закладів вищої освіти та до зовнішнього незалежного оцінювання;
- створення в Університеті електронної бібліотеки дистанційних курсів;
- створення можливостей застосування дистанційних технологій в усіх формах навчання;
- створення додаткових можливостей для спілкування науково-педагогічних (педагогічних) працівників із здобувачами вищої освіти/слухачами та здобувачів вищої освіти/слухачів між собою в рамках засвоєння програми навчання.

Основні принципи дистанційного навчання в Університеті:

- Безперервність. Забезпечення принципу (системи) «освіта впродовж життя», включаючи довузівську, вищу та післядипломну освіту.
- Демократизація. Надання рівних нормативно-правових, навчально-методичних, фінансово-економічних можливостей щодо впровадження елементів системи дистанційного навчання.
- Індивідуалізація навчання при масовості освіти.
- Інтеграція. Створення віртуальної електронної бібліотеки навчальних дистанційних курсів, банків даних та баз знань із захистом відповідних авторських прав.

- Глобалізація. Відкритість інформаційних ресурсів та організація навчальних процесів для всіх учасників освітнього процесу.

III. НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Забезпечення системи дистанційного навчання включає такі **складові**: нормативно-правове забезпечення, навчально-методичне забезпечення; кадрове забезпечення; системотехнічне забезпечення; матеріально-технічне забезпечення.

3.1. Нормативно-правове забезпечення системи дистанційного навчання в Університеті включає:

1) Зовнішні нормативно-правові документи:

- Конституція України;
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про вищу освіту»;
- Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти;
- Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки;
- Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти;
- Положення про дистанційне навчання;
- Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями;
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року;
- Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні;
- Закон України «Про Національну програму інформатизації»;
- Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти України на поточний рік;
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні;
- Рішення Колегії МОН «Про стан і перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні».

2) Внутрішні нормативно-правові документи, основні з яких:

- Статут Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- Стратегічний план розвитку Університету на період 2018-2025 рр;
- Положення про організацію освітнього процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- Положення про забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка

- Положення про дистанційне навчання у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
- Положення про нормування роботи науково-педагогічних працівників при розробці й використанні дистанційних курсів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка;
- Рекомендації по використанню засобів електронної комунікації та контролю знань при Київського національного університету імені Тараса Шевченка

3.2 Навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання розробляють та впроваджують науково-педагогічні працівники Університету.

Навчально-методичне забезпечення включає:

- наукові основи дистанційного навчання для всіх освітніх рівнів, перепідготовки та/або розширення профілю (підвищення кваліфікації);
- критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;
- єдині вимоги до навчальних планів, програм і нормативів дистанційного навчання, які відповідають державним стандартам освіти;
- дидактичне та методичне забезпечення дистанційних курсів;
- методики розроблення, апробації та впровадження дистанційних курсів;
- навчально-методичні основи функціонування банку атестованих дистанційних курсів.

3.3 Кадрове забезпечення дистанційного навчання реалізується такими категоріями фахівців:

- педагогічних та науково-педагогічних працівників Університету;
- фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій – інженерів, програмістів, системних адміністраторів дистанційного навчання;
- менеджерів дистанційного навчання;
- методистів дистанційного навчання;
- експертів дистанційного навчання.

Університет забезпечує підвищення кваліфікації своїх працівників, які задіяні у дистанційному навчанні, не рідше одного разу на три роки.

3.4 Системотехнічне забезпечення дистанційного навчання включає:

1) апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види

навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;

2) інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання Університету цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах;

3) програмне забезпечення загального та спеціального призначення (у тому числі для осіб з особливими потребами), яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами;

4) веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, можуть містити:

- методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);
- відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- термінологічні словники;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;
- ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- електронні бібліотеки чи посилання на них;
- бібліографії;
- дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни (програми) єдиним педагогічним сценарієм;
- інші ресурси навчального призначення.

Перелік веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), необхідних для забезпечення дистанційного навчання, визначається Університету залежно від профілю навчальної дисципліни.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів, вихованців, здобувачів вищої освіти, слухачів Університет може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси, що підлягають перевірці в Університеті.

IV. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Фінансування в системі дистанційного навчання здійснюється за рахунок коштів:

- державного бюджету;
- фізичних та юридичних осіб, що вносять плату за навчання; виконання господарчих договорів; отриманих грантів; добровільних внесків і пожертв; інших надходжень, що не заборонені чинним законодавством.

Фінансові відносини між Університетом, організаціями та установами в сфері дистанційного навчання здійснюються відповідно до двосторонніх або багатосторонніх договорів.

V. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Впровадження дистанційного навчання в Університеті дасть змогу:

- підвищити конкурентоспроможність Університету на українському та світовому ринку освітніх послуг за рахунок підвищення рівня кваліфікації науково-педагогічних кадрів, підвищення рівня комп'ютерного, програмного та телекомунікаційного оснащення, створення, накопичення і постійного удосконалення освітніх ресурсів, які використовуються у дистанційному навчанні;
- збільшити кількість споживачів освітніх послуг, що надаються Університетом;
- підвищити якість освітніх послуг шляхом залучення до підготовки та проведення дистанційного навчання висококваліфікованих викладачів, у тому числі спеціалістів у сфері інформаційних та телекомунікаційних технологій;
- розширити можливості громадян в одержанні безперервної освіти впродовж усього життя;
- індивідуалізувати процес навчання відповідно до потреб, особливостей і можливостей кожного студента/слухача;
- розв'язати окремі соціальні проблеми, зокрема забезпечити соціалізацію засобами дистанційного навчання проблемних груп населення – громадян з особливими потребами, військовослужбовців строкової служби, осіб, які знаходяться в місцях позбавлення волі тощо;
- реалізувати ресурсні можливості Університету для підвищення якості навчання за рахунок оновлення змісту та методів навчання, зокрема особистісного підходу в навчанні;
- допомагати засобами технологій дистанційного навчання у створенні для громадян додаткових робочих місць за рахунок підвищення їхньої професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; сприяти

підвищенню рівня адаптації осіб до зміни вимог на ринку праці;

- забезпечити максимальну рентабельність надання освітніх послуг шляхом інтенсифікації освітнього процесу, скоротити непродуктивний навчальний час та зекономити матеріальні ресурси (опалення, електроенергія і т.п.) тощо.

Список джерел:

- Конституція України;
- Закон України «Про освіту»
- Закон України «Про вищу освіту»;
- Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (19 вересня 2018 р. № 660-р)
- Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (17 січня 2018 р. № 67-р)
- Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти
- Положення про дистанційне навчання;
- Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями;
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (від 25 червня 2013 року № 344/2013)
- Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні;
- Закон України «Про Національну програму інформатизації» (останні зміни від 04.07.2013.);
- Умови прийому на навчання до закладів вищої освіти України на поточний рік;
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні;
- Про стан і перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні
Рішення колегії МОН України, Протокол № 6/2-4 від 23 червня 2005 р.